

Sygn. akt II UK 109/10

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 28 października 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Romualda Spyt (przewodniczący)
SSN Zbigniew Korzeniowski
SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku R. Z.
przeciwko Wojskowemu Biuru Emerytalnemu [...]
o wysokość świadczenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 28 października 2010 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego [...]
z dnia 30 grudnia 2009 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 15 września 2009 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie R. Z. od decyzji Wojskowego Biura Emerytalnego (zwanego dalej wojskowym organem emerytalnym) z dnia 15

stycznia 2009 r., w której odmówiono ponownego ustalenia wysokości świadczenia emerytalnego wnioskodawcy.

Podstawę rozstrzygnięcia stanowił następujący stan faktyczny.

Decyzją z dnia 26 lutego 1990 r. wojskowy organ emerytalny przyznał wnioskodawcy emeryturę wojskową na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 8, poz. 66 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa o zapatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych). Świadczenie to podlegało waloryzacji na podstawie art. 6 tej ustawy, który z dniem 1 stycznia 1999 r. uzyskał nowe brzmienie nadane mu przez art. 159 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa o emeryturach i rentach).

Wyrokiem z dnia 30 grudnia 2009 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację wnioskodawcy od powyższego wyroku, wskazując, że art. 6 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 1999 r. stanowił, iż emerytury podlegają waloryzacji w takim samym stopniu i terminie, w jakim następuje wzrost uposażenia zasadniczego żołnierzy zawodowych pozostających w służbie i zajmujących analogiczne stanowiska. Wskutek reformy systemu ubezpieczeń społecznych z dniem 1 stycznia 1999 r. weszła w życie ustawa o emeryturach i rentach. Przepis art. 159 tej ustawy nadał nowe brzmienie art. 6 o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, zgodnie z którym emerytury podlegają waloryzacji na zasadach i w terminach przewidzianych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W ocenie Sądu drugiej instancji, brak jest podstaw dla przyjęcia, że wobec wnioskodawcy - jako osoby, której przyznano prawo do świadczenia emerytalnego przed dniem 1 stycznia 1999 r. - powinny mieć zastosowanie przepisy ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, w szczególności art. 6 w nieobowiązującym brzmieniu. Wobec braku przepisów przejściowych, nowe brzmienie wskazanej normy odnosi się do wszystkich podmiotów uprawnionych do świadczeń emerytalnych przysługujących żołnierzom zawodowym.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku wnioskodawca zarzucił naruszenie przepisów: - art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 roku o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (tekst jednolity z 2004 r.: Dz. U. Nr 8, poz. 66 ze zm.) poprzez przyjęcie, iż odwołujący nie przedstawił istotnych dla sprawy nowych okoliczności faktycznych lub dowodów; - art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, art. 17 tej Konwencji oraz art. 91 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w związku z art. 8 Konstytucji przez przyjęcie, iż dopuszczalne jest, w drodze zmiany ustawy, modyfikowanie na niekorzyść, emerytalnych praw słusznie nabytych oraz zastosowanie art. 6 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 roku o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin w brzmieniu po dniu 1 stycznia 1999 roku; - art. 193 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej poprzez nie zwrócenie się do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym co do zgodności art. 159 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z art. 6 ust. 1 i art. 17 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Mając powyższe na uwadze wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego udzielonego przez adwokata. Ponadto wnosił o rozważenie możliwości zwrócenia się do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym co do zgodności art. 159 ustawy o emeryturach i rentach z FUS z art. 6 ust. 1 oraz art. 17 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej są niezasadne. Przepis art. 6 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych w brzmieniu nadanym przez art. 159 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach stanowi, że emerytury i renty podlegają waloryzacji na zasadach i w terminach przewidzianych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W obowiązującej poprzednio wersji świadczenia te podlegały waloryzacji w takim samym stopniu i terminie, w jakim następował wzrost uposażenia zasadniczego żołnierzy zawodowych pozostających w służbie i zajmujących analogiczne stanowiska (art. 6 ust. 1 ustawy

o zaopatrzeniu żołnierzy zawodowych w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 1998 r.). Równocześnie w art. 179 ustawy o emeryturach i rentach zmodyfikowano z dniem 1 stycznia 1999 r. wysokość emerytur i rent przyznanych od uposażeń osiągniętych przed tą datą między innymi na podstawie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych poprzez ich poddanie dodatkowej waloryzacji wskaźnikiem 104,3%. Z mocy art. 196 powołanej ustawy, weszła ona w życie z dniem 1 stycznia 1999 r. (poza art. 182), nie budzi więc wątpliwości, że z tym dniem weszło także w życie nowe brzmienie art. 6 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, co jest równoznaczne z utratą ze wskazaną datą mocy obowiązującej jego dotychczasowej treści. Oznacza to, że ustawa o emeryturach i rentach zmodyfikowała ze wskazaną datą zarówno wysokość świadczeń emerytalnych żołnierzy zawodowych przyznanych przed dniem 1 stycznia 1999 r. poprzez ich podwyższenie wskaźnikiem dodatkowej waloryzacji, jak i zasady waloryzacji tych świadczeń na przyszłość. Brak przepisu intertemporalnego, który stanowiłby o zachowaniu dotychczasowego mechanizmu waloryzacji emerytur wojskowych do świadczeń, do których prawo zostało nabyte przed 1 stycznia 1999 r., wskazuje, że art. 6 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych w nowej wersji ma zastosowanie także do świadczeń, do których prawo powstało przed tą datą. Powyższe nie sprzeciwia się z wyrażoną w art. 2 Konstytucji RP zasadą demokratycznego państwa prawnego, z którą łączą się między innymi zasady ochrony praw nabytych oraz niedziałania prawa wstecz. Kwestia zgodności art. 6 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 1999 r. z zasadą ochrony praw nabytych została rozstrzygnięta w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 grudnia 1999 r., K 4/99 (OTK 1999 nr 7, poz. 65), w którym stwierdzono, że nie stanowi jej naruszenia zrównanie zasady waloryzacji świadczeń wojskowych z zasadami waloryzacji przewidzianymi w ustawie o emeryturach i rentach, również w odniesieniu do osób, którym przed 1 stycznia 1999 r. przysługiwało prawo podmiotowe do świadczenia z zaopatrzenia wojskowego. W uzasadnieniu tego wyroku Trybunał podkreślił między innymi, że przedmiotem ochrony przewidzianej w zasadzie ochrony praw słusznie nabytych jest przysługujące już określonej osobie prawo podmiotowe. Z zasady tej nie wynika natomiast zakaz zmiany przepisów określających sytuację prawną

osoby w zakresie, w którym sytuacja ta nie wyraża się w przysługującym danej osobie prawie podmiotowym. Prawo do waloryzacji emerytur i rent - rozumiane jako uprawnienie do zachowania stałej wartości ekonomicznej przyznanych świadczeń emerytalno-rentowych - jest istotnym elementem prawa do zabezpieczenia społecznego w zakresie i formie, które określa ustawa (art. 67 ust. 1 Konstytucji RP), jednakże sama metoda podwyższania nominalnej wartości przysługujących świadczeń przyjęta w normujących waloryzację przepisach nie stanowi istoty prawa do waloryzacji. Poprzez zmianę sposobu waloryzacji przysługujących świadczeń (ich podwyższania), zachowującą instytucję przystosowania ich wartość do siły nabywczej pieniądza, nie dochodzi ani do pozbawienia prawa do świadczeń emerytalno-rentowych, ani wyłączenia ich waloryzacji, a jedynie do zmodyfikowania na przyszłość mechanizmu ich waloryzowania. Natomiast naruszenie oczekiwań określonej grupy świadczeniobiorców co do przewidywanego poziomu przyszłych świadczeń nie stanowi samo przez się naruszenia prawa do waloryzacji, a w konsekwencji - niezgodnego z ustawą zasadniczą arbitralnego ograniczenia zasady ochrony praw nabytych. Treścią zasady *lex retro non agit* jest zakaz stanowienia prawa, które nakazywałoby stosowanie nowo ustanowionych norm prawnych do sytuacji zaistniałych przed ich wejściem w życie. Prawo powinno co do zasady działać na przyszłość i wobec tego nie należy stanowić przepisów, które miałyby być stosowane do zdarzeń zaszłych i zakończonych przed ich wejściem w życie, jeżeli nowe ukształtowanie praw i obowiązków obywateli prowadziło lub mogło prowadzić do pogorszenia ich sytuacji prawnej w stosunku do stanu poprzedniego, co pozostaje w ścisłym związku z nakazem poszanowania praw słusznie nabytych (por. między innymi wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 maja 2009 r., P 66/07, OTK-A 2009 nr 5, poz. 65 oraz z dnia 15 lipca 2009 r., K 64/07, OTK-A 2009 nr 7, poz. 110 i orzeczenia w nich powołane). Nie budzi wątpliwości, że ustawa o emeryturach i rentach nie zmodyfikowała sposobu waloryzacji wojskowych świadczeń emerytalno-rentowych z mocą wsteczną, ale na przyszłość, a sam mechanizm (metoda) podwyższania ustalonych już świadczeń nie jest równoznaczny z prawem do waloryzacji i nie jest jego istotą, o czym wyżej była mowa. Czym innym jest bowiem ukształtowane prawo podmiotowe do świadczenia emerytalno-rentowego i sposobu ustalenia podstawy wymiaru jego wysokości, a

czym innym sposób waloryzowania (podwyższania) na przyszłość ustalonego już świadczenia. Zmiana metody podwyższania świadczenia w przyszłości nie pozbawiła wnioskodawcy prawa do jego waloryzacji, a w konsekwencji sytuacja prawna skarżącego w zakresie istotnych elementów już ukształtowanego i przysługującego mu prawa do świadczenia nie uległa pogorszeniu. Należy wreszcie zwrócić uwagę, że w powołanym wyżej wyroku z dnia 20 grudnia 1999 r., K 4/99 Trybunał Konstytucyjny wyraził pogląd, iż - w odniesieniu do emerytów służb mundurowych - „przy wprowadzonej kompleksowej i gruntownej zmianie systemu ubezpieczeń społecznych zasada równości uzasadnia modyfikację sfery dotychczasowych uprawnień, chyba że miałyby one uzasadnienie w treści obowiązujących przepisów konstytucyjnych, co jednak nie ma miejsca w rozpatrywanej sprawie”. W ocenie Trybunału, „istotna podmiotowo różnica (podstawa zróżnicowania statusu prawnego) ma tu miejsce do czasu pozostawania w służbie (...), natomiast później osoba taka staje się przede wszystkim emerytem i winna zasadniczo podlegać ogólnym regulacjom dotyczącym tej grupy osób.”. Należy więc przyjąć, że dostosowanie po dniu 1 stycznia 1999 r. mechanizmów waloryzacji emerytur wojskowych do powszechnych, jednolitych i równych dla wszystkich ubezpieczonych reguł waloryzowania świadczeń emerytalno-rentowych nastąpiło w drodze uprawnionej ingerencji ustawodawcy, który nie naruszył tzw. ekspektatyw maksymalnie ukształtowanych, do jakich nie zalicza się stosowania na przyszłość mechanizmów waloryzowania tych świadczeń. Tego typu mechanizmy mogą być zatem legislacyjnie modyfikowane z mocą *ex nunc*. Ustawodawca nie tylko był legitymowany, ale nawet zobowiązany do realizacji zawartej w art. 32 ust. 1 Konstytucji RP zasady równości wobec prawa wszystkich obywateli znajdujących się w podobnej sytuacji prawnej (tu: posiadających status emeryta), a w szczególności do zapewnienia zasady równości wszystkich ubezpieczonych niezależnie od systemu ubezpieczeń społecznych (zaopatrzeniowego lub powszechnego), któremu podlegają. W takim postrzeganiu normatywnym, określona data zakończenia służby wojskowej i uzyskanie uprawnień z wojskowego zaopatrzenia emerytalnego nie jest usprawiedliwionym kryterium zróżnicowania wojskowych uprawnień zaopatrzeniowych dla utrzymania korzystniejszego mechanizmu waloryzacji „starszych” emerytur wojskowych w porównaniu do tego

samego typu świadczeń, które uprawnieni nabywają po dniu 1 stycznia 1999 r. i które następnie miałyby podlegać mniej korzystnym sposobom waloryzacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2009 r., I UK 294/09, niepublikowane). Nie znajdują uzasadnienia również zarzuty naruszenia przepisów: art. 6 ust. 1 i art. 17 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz art. 91 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w związku z art. 8 Konstytucji. Artykuł 6 Konwencji odnoszący się do kwestii dotyczącej prawa do rzetelnego procesu sądowego, zobowiązuje sądy do odpowiedniego uzasadniania wyroków. Sądy, ale również inne organy władzy, mają obowiązek uzasadniania swoich działań, przedstawiając argumenty, które - w ich mniemaniu - przemawiały za taką a nie inną decyzją. Nie oznacza to jednak, że organy władzy sądowiczej, jak również inne organy państwa mają udzielać szczegółowej odpowiedzi na każdy argument. Zakres tego obowiązku może różnić się w zależności od charakteru sprawy/decyzji. Należy go ustalać ze względu na okoliczności sprawy, biorąc pod uwagę m.in. różnorodność argumentów, do których strona jest uprawniona, różnice rozwiązań ustawowych, reguł zwyczajowych, poglądów prawnych oraz sposobów ogłaszania i formułowania wyroków istniejących między państwami konwencji. Mając powyższe na uwadze sąd oddalając odwołanie może, w zasadzie, ograniczyć się do potwierdzenia racji, które leżały u podstaw orzeczenia sądu niższej instancji. Ponadto obowiązek interpretowania prawa krajowego w zgodzie z prawem międzynarodowym nie ma charakteru bezwzględny. Przede wszystkim nie może doprowadzić do wykładni *contra legem*. W niniejszej sprawie bezpodstawne jest odwołanie się skarżącego do przepisu konwencyjnego (art. 6 ust. 1 Konwencji Europejskiej) skoro identyczną treść zawarto w prawie krajowym (art. 45 Konstytucji RP). Przepisy prawa międzynarodowego uzyskują znaczenie praktyczne dopiero w razie kolizji z normami krajowymi. Bez takiej kolizji zbędne jest do nich się odwoływać, mając na uwadze, iż zgodnie z art. 91 Konstytucji RP umowa międzynarodowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie ma pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli ustawy tej nie da się pogodzić z umową (ust 2).

Z tych względów skarga kasacyjna podlega oddaleniu z mocy art. 398¹⁴ k.p.c.